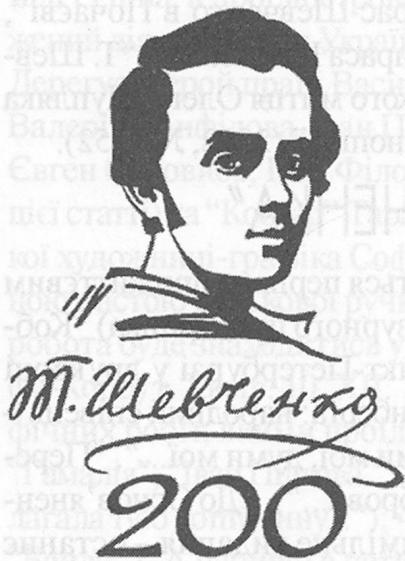

200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

1. МИСТЕЦЬКА ШЕВЧЕНКІАНА ДОМІВКИ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

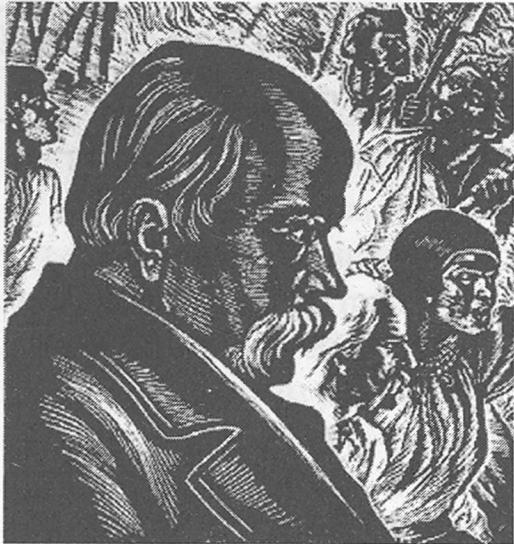

Домівка нашого земляка Володимира Гнатюка – великого слов’янського вченого, видатного українського етнографа і фольклориста має багату мистецьку Шевченкіану. “Геній України” – під таким заголовком 200-річчя від дня народження вірного сина України Тараса Шевченка розгорнуто велику виставку з подарунків художників України оселі вченого.

Відкривається виставка великою графічною роботою “Тарас Шевченко і народ” та книжкою художника-графіка, народного художника України, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка, Героя праці, академіка Василя Касіяна з його дарчим написом: “Музєєві на Батьківщині славного українського фольклориста та етнографа, академіка Володимира Гнатюка В. І. Касіян. Київ, травень, 68”.

А далі – роботи-подарунки киян: заслуженої художниці України Ірини Левитської, зокрема дві кольорові ліногравюри: “Гайдамаки” Тараса Шевченка – постановка в театрі “Березіль” Лесем Курбасом” і “Катерина” – опера Миколи Аркаса на слова Тараса Шевченка”, їй на обох цих аркушах такі дедикації: “Музєєві В. Гнатюка до ювілею Лесья Курбаса І. Левитська” і “Музєєві В. Гнатюка у селі Велеснів І. Левитська” та Юрія Кисличенка – кольорова графіка “Будинок Наукового товариства імені Шевченка” (тут наш Володимир Гнатюк працював секретарем від грудня 1898 року до 6 жовтня 1926 року та мешкав із своєю сім’єю десять років до останніх хвилин життя. – О. Ч., Р. Ч.). За своїми ескізами ці митці від 5 травня до 31 серпня 1968 року художньо оформляли експозицію Етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка у його родинному селі Велеснів.

Поруч – десять графічних листків львівської художниці-графіка Софії Караффи-Корбут: кольорові – “Гамалія”, “Іван Підкова”, “Максим Залізняк” (“Гайдамаки”), “По вулиці вітер віє” (“Виблагала тую копійчину...”); чорно-білі – “Пісня про Байду” (“Твоя, царю, віра проклятая”), “Байда” (“А царицю в потилищю”), “Гамалія” (“Чи спиш, чи чуєш, брате – Луже? Хортице сестро?...”), “За байраком байрак...” (“Нас тут триста, як скло, товариства лягло!...”), “Чернець” (“Читай, читай та слухай дзвонів, а серцеві не потурай”), “Сон” (“Загули кайдани під землею”), що послужили ілюстраціями до “Кобзаря” Тараса Шевченка (Київ: “Дніпро”, 1967), котрий згадана львів’янка подарувала домівці вченого в 1977 році.

Василь КАСЯН.

“Тарас Шевченко і народ”

Фотографія, заслуженого художника України, політв'язня за часів СРСР Ярослава Омеляна: графічний портрет “Тарас Шевченко” та екслібриси “Тарас Шевченко в Почаєві”, “Т. Шевченко в Кременці”, закладки до книжок “Пам'яти Тараса Шевченка”, “Т. Шевченко в Кременці” і логотип “Т. Шевченко-200” бережанського митця Олега Шупляка (він був “художником номера” часопису “Літературний Тернопіль” (2012, №3 (52).

2. “КОБЗАР” ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

Виставка під такою назвою у нашому музеї розпочинається першим прижиттєвим виданням (фототипним перевиданням унікального позацензурного примірника) “Кобзар” Тараса Шевченка, що побачив світ 1840 року в Санкт-Петербурзі у друкарні Е. Фішера, де перед шмуцтитулом малюнок – Василя Штернберга: народний співець – Кобзар із хлопчиком-поводиром. До книжки увійшли: “Думи мої, думи мої...”, “Перебендя”, “Катерина”, “Тополя”, “Думка” (“Нащо мені чорні брови...”), “До Основ’яненка”, “Іван Підкова”, “Тарасова ніч”. А поруч лежить факсимільне видання – останнє прижиттєве видання – “Кобзар” Тараса Шевченка (українською мовою), випущений коштом Платона Семеренка у Санкт-Петербурзі в друкарні Пантелеїмона Куліша 1860 року, з портретом Тараса Шевченка (мал. Михайла Микешина), куди увійшли такі твори: “Думи мої, думи мої...”, “Перебендя”, “Тополя”, “Утоплена”, “Причинна”, “Думка” (“Тече вода в синє море...”), “Думка” (“Вітре буйний, вітре буйний...”), “Думка” (“Тяжко-важко в світі жити...”), “Думка” (“Нащо мені чорні брови...”), “До Основ’яненка”, “Іван Підкова”, “Тарасова ніч”, “Гамалія”, “Катерина”, “Наймичка”, “Гайдамаки”, “Псалми Давидові”; “Кобзар” Тараса Шевченка (Кійов: Nakladem T. Maracewicza, 1862) – фототипне перевидання поезій Пророка у Тернополі видавництвом “Поліграфіст” 2004 року з передмовою Арсена Гудими. Цю збірку поезій Тараса Шевченка переклав польською мовою Анатолій Гожалчинський. На шмуцтитулі книги такий дарчий напис: “Велеснівському етнографічно-меморіальному музею В. Гнатюка. Голова Тернопільського осередку НТШ, проф. М. Андрейчин. 12. 03. 06 р.”.

Привертає увагу репринтне мініатюрне подарункове видання (8,1 см x 5,4 см) “Кобзар” Т. Шевченка (Женева: Печатна “Громади”, 1878) з присвятою “Нашим земльакам на УКРАЙНІ” на роковини Шевченка 26 лютого 1878 року. Кузьма і Сірко видавці”.

Особливе місце займають “Кобзар” Тараса Шевченка (Львів: НТШ, 1895) – видання Товариства імені Шевченка, “Маленький Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Відродження”, 1918), унікальне перевидання “Малий Кобзар: “Учітесь брати мої!..” Тараса Шевченка (Кременець: Союз кооперативів на Волині, 1922), куди увійшли: вступна стаття “Життя Тараса Шевченка”, твори “Заповіт”, “Думи мої, думи мої...” (1839), “Ві-

Виставлено три графічних аркуші: “Реве та стогне...”, “Думи мої, думи...”, “Тарас Шевченко серед геройів своїх творів” – подарунки львівського художника-графіка, заслуженого художника України Івана Крислача, котрий проілюстрував перше видання нарису-путівника Ігоря Герети та Остапа Черемшинського “Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у селі Велеснів” (Львів: “Каменяр”, 1971).

А ще експонована олійна робота “Будинок Наукового товариства імені Шевченка” львівського художника Григорія Смольського – зятя Івана Боднара, котрий був швагром Володимира Гнатюка.

Тут також подарунки тернопільця, художника-графіка, заслуженого художника України, політв'язня за часів СРСР Ярослава Омеляна:

графічний портрет “Тарас Шевченко” та екслібриси “Тарас Шевченко в Почаєві”,

“Т. Шевченко в Кременці”, закладки до книжок “Пам'яти Тараса Шевченка”, “Т. Шевченко в Кременці” і логотип “Т. Шевченко-200” бережанського митця Олега Шупляка (він був “художником номера” часопису “Літературний Тернопіль” (2012, №3 (52).

ра в Бога”, “Молитва до Божої Матері”, “Псалми Давидові”, “О Боже мій миць...”, “Учітесь, брати мої...”, “Чи ми ще зайдемося знову?..”, “Мені однаково, чи буду...”, “Споваги про наше минуле”, “Іван Підкова”, “Реве та стогне Дніпро широкий...”, “Вечір” (“Садок вишневий коло хати...”), “Світе тихий, краю миць...”, “Кобзар”, “Тополя”, “Сирітка”, “Єсть на світі доля...”, “Минають дні, минають ночі...”, “І світає, і смеркає...”, “І день іде, і ніч іде...”, на оригіналі якого є такий автограф: “Науковому Товариству імені Шевченка у Львові від громадського Комітету”, а нижче – три підписи: “Я. Грабов, М. Панкевич, Проф. В. Біднов”. Цей “Кобзар” прийняв на руки для НТШ Володимир Гнатюк, а після його смерті він потрапив до книгозбірні академіка Михайла Возняка, а тепер – у фондах Львівської національної наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника НАН України, “Малий Кобзар” Тараса Шевченка (Львів: “Світ дитини”, 1923), “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: Держвидав художньої літератури УРСР, 1963).

Гордістю виставки є п'ятдесятірічне ювілейне видання (34,5 см x 26,5 см) “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: Держвидав художньої літератури УРСР, 1964), яке відкривається кольоровим портретом Тараса Шевченка роботи знаменитого художника Іллі Рєпіна, а проілюстроване офортами 13-ти художників-графіків, серед яких: засłużений діяч мистецтв України Анатолій Базилевич, народні художники України Михайло Дерегус, Герой праці Василь Касіян, Володимир Новиковський, Георгій Зубновський, Валерія Панфілова, Іван Принцевський, засłużений художник України Микола Родін, Євген Соловйов, Іван Філонов, Валентин Якубич та інші (з власної книгозбірні авторів цієї статті) та “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Дніпро”, 1967), з ілюстраціями львівської художниці-графіка Софії Караваffi-Корбут, яка зробила на титульному аркуші зеленою пастою кулькової ручки таку дедикацію: “Велика для мене честь, що моя скромна робота буде знаходитись у Вашому музеї – музеї Володимира Гнатюка. Софія Караваffi-Корбут. Львів, 10. XII. 77”. Крім того, художниця подарувала 10 оригінальних графічних робіт, якими проілюстроване це видання “Кобзаря” Т. Шевченка: кольорові – “Гамалія”, “Іван Підкова”, “Максим Залізняк” (“Гайдамаки”), “По вулиці вітер віє” (“Виблагала тую копійчину...”); чорно-білі – “Пісня про Байду” (“Твоя, царю, віра проклятая”), “Байда” (“А царицю в потилищю”), “Гамалія” (“Чи спиш, чи чуєш, брате Луже? Хортице-сестро?...”), “За байраком байрак...” (“Нас тут триста, як скло, товариства лягло!...”), “Чернець” (“Читай, читай та слухай дзвона, а серцеві не потурай”), “Сон” (“Загули кайдани під землею”).

Є унікальне видання “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Дніпро”, 1971), проілюстроване кольоровими репродукціями з рушників лауреатів Премії імені Тараса Шевченка Ганни Василашук і Ганни Верес. Серед 30-ти “Кобзарів” – і російською мовою: Тарас Шевченко “Кобзар” (К.: “Дніпро”, 1983. – 646 с.) – у перекладі великої групи майстрів слова Росії. На книжці такий дарчий напис: “Для музею Володимира Гнатюка на честь світлої пам’яті поета, драматурга і державного діяча Левка Крупи 1.02. 2014 р. М. Крупа”, зроблений рукою дружини Левка, кандидата філологічних наук, доцента філологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Марії Крупи.

Також експоновані “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Радянська школа”, 1986) з ілюстраціями народного художника України, Героя праці, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка, академіка Василя Касіяна; “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Дніпро”, 1986) із вступною статтею “Вічне слово” Олеся Гончара, що проілюстрував засłużений діяч мистецтв України, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Володимир Куткін; “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Дніпро”, 1989) із вступною статтею “Вічне слово” Олеся Гончара; “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Просвіта”, 1993) з ілюстраціями народного художника України, лауреата Національ-

ної премії України імені Тараса Шевченка Василя Лопати (подарунок Романі Черемшинській – вчительці від учнів 6-го класу Велеснівської ЗОШ ім. В. М. Гнатюка, 1 жовтня 1995 року); “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Наукова думка”, 1997) із серії “Бібліотечка школяра”; “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Веселка”, 1998), продекорований чорно-білими, коричнево-білими, кольоровими ілюстраціями (один аркуш авторської роботи “Тарас Шевченко і народ” є в нашему музеї) народного художника України, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка, Героя праці, академіка Василя Касіяна – друга оселі академіка Володимира Гнатюка; “Кобзар” Тараса Шевченка (Харків: “Школа”, 2005); “Малий Кобзар” Тараса Шевченка (Харків: “ФОЛІО”, 2006); “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Просвіта”, 2006) з передмовою народного депутата України, голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Павла Мовчана “До Кобзаря – прямолиць”, з художнім оформленням Володимира Соловйова.

Поруч – “Кобзар” Тараса Шевченка (Нови Сад: Савез Русина и Украинаца Србије, 2006) сербською мовою, а на титульному аркуші така дедикація: “Музею Володимира Гнатюка Союз Русинів-Українців Сербії. Богдан Віславський. 4. VII. 2009 р.”. До речі, від дідуся Богдана Віславського український етнограф і фольклорист, наш земляк Володимир Гнатюк записував народні перлини в Руському Керестурі наприкінці XIX століття, й ці записи увійшли до першого тому “Етнографічні матеріали з Угорської Руси” (Львів, 1897), які видав наш земляк-академік; “Кобзар” Тараса Шевченка (Київ: “Національний книжковий проект”, 2009); “Кобзар” Тараса Шевченка (Тернопіль: “Богдан”, 2009); “Кобзар” Тараса Шевченка (Харків: “ФОЛІО”, 2009), який проілюстрований репродукціями з гравюр Тараса Шевченка та Опанаса Сластіона і має вступну статтю “Вовіки і віки чиста, немішана правда” Радія Полонського та слово Тараса Шевченка “Випускаю оце в люде другого Кобзаря свого...” (це – передмова автора до другого прижиттєвого видання “Кобзаря”, укладеного 1847 року); “Кобзар”-Тараса Шевченка (Харків: “Школа”, 2012), проілюстрований репродукціями мистецьких творів Тараса Шевченка; унікальне видання “Кобзаря” Тараса Шевченка з ілюстраціями художника Василя Седляра, 1931, котре випустили у світ два видавництва (Київ: “Дух і літера”, 2011 і “Майстер книг”, 2011) з примітками доктора філологічних наук Євгена Нахліка. Це видання подарункове, великого формату (30,5 x 25 см) у футлярі; “Дитячий Кобзар” Тараса Шевченка (Львів: “Видавництво Старого Лева”, 2012) з ілюстраціями Марини Михайлишин.

Ще одна книга – ювілейне видання “Кобзар” Тараса Шевченка (Харків: “Школа”, 2014) із грифом “200”, а видано його обмеженим накладом – 1814 примірників, що є символічним, бо Тарас Шевченко народився 1814 року.

*Остап ЧЕРЕМШИНСЬКИЙ,
директор Етнографічно-меморіального
музею Володимира Гнатюка,
заслужений працівник культури України;*

*Романа ЧЕРЕМШИНСЬКА,
старший науковий співробітник
Етнографічно-меморіального
музею Володимира Гнатюка,
відмінник освіти України.*

с. Велеснів Монастириського району Тернопільської області.